

Standardtitelblad til opgaver på
Læreruddannelsen Campus Roskilde.
Elektronisk aflevering

Navn og studienummer:

Samira El Bouhari lr13s108

Fag/hold:

BA2 Professionsbachelorprojekt

Titel på opgaven:

Seksualundervisning med muslimske elever

Vejledere:

Annette Haaber Ihle

ahi@ucsj.dk

Antal sider/anslag:

35 sider inkl. Bilag / 58.348 anslag projektets omfang

Afleveringsdato:

01-06-2017

I henhold til Bekendtgørelse om prøver og eksamen i erhvervsrettede uddannelser (BEK nr. 1016 af 24/08/2010) skal den studerende ved aflevering af skriftlige opgaver bekræfte, at opgaven er udfærdiget uden uretmæssig hjælp.

Det betyder, at opgaven udelukkende er skrevet af afleveringspersonen/personerne og med de ifølge studieordningens tilladte hjælpemidler.

Når eksamensopgaven er uploadet på Fronter har ovenstående studerende samtidig bekræftet, at opgaven er udformet uden uretmæssig hjælp jf. BEK nr. 1016 af 24/08/2010.

SEKSUALUNDERVISNING MED MUSLIMSKE ELEVER

BA2- Bachelorprojekt 2017

RESUME

Det er nu blevet obligatorisk for elever at deltage i seksualundervisningen i folkeskolen, da det er obligatorisk og vigtigt at udvikle elevernes kompetencer inden for seksualitet samtidig med at seksualundervisningen ønsker: at ” (...) at fremme sundhed og trivsel. Eleverne skal opnå forståelse for den betydning, som livsstil og levevilkår har for sundhed og trivsel, samt af samspillet mellem sundhed, seksualitet og familieliv.” (UVM:2017).

Skrevet af: Samira El Bouhari

Indholdsfortegnelse

Indledning	4
Problemformulering	5
Opgavedesign	5
Videnskabsteori	7
<i>Socialkonstruktionisme</i>	7
<i>Ontologi</i>	7
<i>Seksualundervisningens udvikling</i>	8
Teori	9
<i>Begrebsafklaring</i>	9
Selvbestemmelsesteorien – ”Self – Determination”	10
Kønsroller	10
<i>Seksualundervisning</i>	11
Empirisk metode	11
<i>Begrundelse for den valgte metode</i>	11
<i>Reliabilitet og validitet</i>	11
<i>Det semistrukturerede interview</i>	12
<i>Afgrænsning</i>	13
Metode: Tematisk analyse	13
Metode i anvendelse: Kvalitativ interview	14
Etiske overvejelser	15
Analyse og vurdering	16
<i>Tema 1: Hvorfor udeblive fra seksualundervisningen?</i>	16
<i>Tema 2: Seksualundervisningen er irrelevant</i>	18
<i>Tema 3: Seksualundervisningen er vigtig</i>	19
<i>Tema 4: Ord der bliver valgt i seksualundervisningen</i>	21
<i>Tema 5: Manglende aktive deltagelse i seksualundervisningen</i>	21
<i>Elevernes ønsker i seksualundervisning</i>	23
<i>Tema 6: Fra fotografi til tegninger i seksualundervisningen</i>	23
<i>Tema 7: Kønsopdeling i seksualundervisningen</i>	24
<i>Tema 8: Ordvalget i seksualundervisningen</i>	25
<i>Tema 9: Forældresamarbejde</i>	25
Konklusion	26
Perspektivering	28
<i>Kønsopdeling</i>	28
<i>Tegninger</i>	29
<i>Ordvalg</i>	29
<i>Forældresamarbejde</i>	29
Litteraturliste	30
<i>Bilag</i>	32

Indledning

Jeg vil i dette projekt undersøge de problematikker, der kan opstå, når muslimske elever udebliver fra seksualundervisning, og hvilken betydning det har for eleverne, når de ikke deltager aktivt i seksualundervisningen.

Det er nu blevet obligatorisk for elever at deltage i seksualundervisningen i folkeskolen, da det er obligatorisk og vigtigt at udvikle elevernes kompetencer inden for seksualitet samtidig med at seksualundervisningen ønsker: at ” (...) *at fremme sundhed og trivsel. Eleverne skal opnå forståelse for den betydning, som livsstil og levevilkår har for sundhed og trivsel, samt af samspillet mellem sundhed, seksualitet og familieliv.*” (UVM:2017). I forhold til trivsel og sundhed skal eleverne udvikle en forståelse for de levevilkår og livsstil, som har betydning for deres seksualitet. Ifølge UVM skal eleverne også udvikle forståelse for sammenhængen mellem seksualitet, familieliv og sundhed. Konsekvensen af, at de muslimske elever ikke deltager aktivt i seksualundervisningen, kan være, at de vil have manglende viden omkring kroppens anatomi og fysiologi. Eleverne vil derfor også være uvidende om prævention og dermed også have en manglende viden om beskyttelse mod sygdomme som overføres ved seksuel kontakt, uønsket graviditet m.m. Min erfaring inden for denne problematik har jeg fået gennem mit arbejde med muslimske elever i folkeskolen. Der er flere elever, som står i konflikten mellem to kulturer, nemlig den kultur de er opdraget med på hjemmefronten (Necef:2005) og den opdragelse de har fået gennem den sociale hverdag. (Sundhedsstyrelsen:2006).

Der er på flere hjemmesider, som f.eks. Sex og Samfund¹, blevet sat fokus på de alvorlige problematikker, der kan opstå i forbindelse med de muslimske elevernes manglende deltagelse i seksualundervisningen og deres passivitet når de endelig deltager i undervisningen.

Eksempelvis er der sat fokus på de problemstillinger der kan opstå når forældre modsætter sig børnenes seksualundervisning. På hjemmesiden ”Sex og Samfund” er der lagt forskellige undervisningsmaterialer, som kan frit bruges til undervisningen seksualundervisningen².

¹ <http://www.sexogsamfund.dk/>

² <http://www.sexogsamfund.dk/sex-samfund/vores-arbejde/foraeldre.aspx>

Problemformulering

Jeg har ud fra de nævnte problemstillingerne formuleret en problemformulering, som har fokus på at de muslimske elevers manglende viden inden for seksualitet, grundet deres udeblivelse og manglende aktivitet i seksualundervisning. De besidder derfor en manglende viden hvad angår kroppens anatomi og fysiologi, prævention og seksuel overførte sygdomme. Min problemformulering lyder således:

Hvordan ser de muslimske elever på seksualundervisningen i folkeskolen, og hvordan kan man som lærer tilrettelægge en undervisning, som højner de muslimske elevers fremmøde samt aktiv deltagelse i undervisningen?

Jeg har ud fra ovenstående problemformulering udtænkt to undersøgelsesspørgsmål, som vil understøtte besvarelsen af min problemformulering:

- Hvorfor er det vigtigt at undersøge de muslimske elevers manglende fremmøde, samt aktiv deltagelse af seksualundervisning?
- Hvad er årsagen til de muslimske elevers manglende fremmøde samt manglende aktiv deltagelse i seksualundervisning?

Opgavedesign

Dette afsnit vil kort præsentere de forskellige afsnit, der indgår i projektet. Det giver læseren et overblik over opgavens struktur samt valget af litteratur. Punkterne er blevet opstillet i den rækkefølge, de optræder i opgaven.

- **Videnskabsteori:** Det er relevant at gøre brug af socialkonstruktivismen, da jeg undersøger, hvorfor eleverne tænker og handler som de gør. Da opgavens fundament er bygget op på socialkonstruktivismen, benytter jeg mig også af ontologi, da disse to fænomener giver et godt indblik i, hvordan den virkelige verden er.
- **Teoriafsnit:** Projektets teoretiske ramme vil blive præsenteres i dette afsnit. Teorierne vil omhandle *kultur, aktiv deltagelse, motivationsteori, kønsroller, seksualundervisning samt seksualundervisningens udvikling.*

Til *kultur* anvender jeg Flemming B. Olsen (Olsen:2007), *Kulturen og det sociale liv*. Og Iben Jensen (Jensen:2013), *Grundbog i kulturforståelse*.

Til *aktiv deltagelse* anvender jeg Liv Gjems (Gjems:2013), *Vejledt deltagelse i klasseværelset – sociokulturelle perspektiver på læring og undervisning. Psykologi for lærerstuderende og lærere.*

Til *motivationsteori* gør jeg brug af Richard M. Ryan and Edward L. Deci (Ryan & Deci:2000), American psychologist.

Til *kønsroller* anvender jeg Mehmet Ümit (Necef:2005), *Seksualitet og etnicitet – gensidige forskelsmarkører.*

Til *seksualundervisning* er der gjort brug af faghæftet 21 ” *Sundheds, seksualundervisning og familiekundskab*”.

Til *seksualundervisningens udvikling* anvender jeg H. Wielandt (Wieladt:1996), *Nytter det noget? – om seksualundervisning i Danmark. Kbh.*

- **Empirisk metode:** Til den indsamlede empiri, er der blevet brugt kvalitativ metode i form af interviewundersøgelser. I dette afsnit er der beskrevet fremgangsmåden ud fra de seks faser, der beskriver en kvalitativ interviewundersøgelse. Til det er der anvendt Braun V. And Clark V. (Braun & Clarke:2006) samt Svend Brinkmann (Brinkmann:2014), *Det kvalitative interview.*
- **Analyse & vurdering:** I analyseafsnittet har jeg valgt at systematisere min empiri ud fra interviewdeltagernes svar og overstående teori afsnit.
- **Konklusion:** Her besvares problemformuleringen herunder de opstillede undersøgelsesspørgsmål.
- **Perspektivering:** Her vil der perspektiveres til elevernes ønsker ift. seksualundervisningen samt løsningsforslag til de udfordringer, jeg belyser i denne opgave. I min perspektivering vil jeg igen gennemgå elevernes interview for at finde frem til, hvad de ønsker skal gennemgås ift. Tilrettelæggelse af seksualundervisningen, så elevernes deltagelse og fremmøde højnes.

Videnskabsteori

Socialkonstruktionisme

Fundament i selve opgavens videnskabsteori findes i det socialkonstruktivistiske paradigme.

Inden for psykologien ser vi retningen socialkonstruktivismen, som tager udgangspunktet i forståelse for den hverdag, vi lever i (Veik:2008). Livsforståelsen formes efter de sociale sammenhænge, som man til dagligt bliver en del af. Den socialkonstruktivistiske tilgang tager udgangspunkt i, at interviewdeltagerne er påvirket af deres sociale virkelighed samt kulturelle baggrund.

Som udgangspunkt i denne videnskabsteoretiske tilgang, er det, at vi som mennesker ikke har en medfødt identitet, men at den dannes gennem sociale sammenhænge samt de sociale arenaer.

(Leksikon:2007) Socialkonstruktivismen tager endvidere udgangspunkt i individet, samt de individuelle samfund (Veik:2008) Det grundlæggende paradigmes ide er “ (...) at samfundet, den sociale og kulturelle kontekst, mennesker indgår i, er konstrueret eller skabt af menneskene selv”

(Veik:2008 s. 13) Det socialkonstruktivistiske paradigme betegner samfundet, som er produceret af mennesker. Vi som mennesker er et produkt, der er dannet af det samfund, vi er en del af.

Ud fra dette vil det sige, at vi skaber samfundet, og samfundet skaber os. I socialkonstruktivismen er sprog en del af fundamentet, da det er en del af den sociale og kulturelle virkelighed. (Veik:2008)

Sprogbrug er med til at skabe en virkelighed. Mennesket bruger sprog til at lære, hvordan man skal agere i de sociale sammenhænge, som for muslimske elever ofte er tvetydig på grund af deres tosprogede (Leksikon:2007).

Ontologi

Begrebet ontologi er ” læren om det, der er - læreren om det værende” (Sohlberg & Sohlberg:2004).

Ontologi omhandler det fænomen eller den verden, der ønskes beskrevet og giver en forståelse af, hvordan det fænomen eller den realitet er konstrueret.

Det paradigme, som man ser den virkelige verden med, er sat i samspil sammen med andres verdner, hvilket betyder at den for enkeltes opnåede forståelse af den den virkelige verden, ikke nødvendigvis er den reelle virkelighed. (Sohlberg & Sohlberg:2004). Der findes således forskellige paradigmer som er umiddelbart uforlignelige.

Seksualundervisningens udvikling

Da projektet handler om seksualundervisning, er det interessant at inddrage seksualundervisningens udvikling, da undervisningen har udviklet og ændret sig gennem tiden.

I år 1972 (Wieladt:1996). blev seksualundervisningen obligatorisk i folkeskolen.

Seksualundervisningen har været omdebatteret de sidste 100 år. Overvejelserne om eleverne skulle undervises i dette fag blev bragt op i slutning af 1800-tallet faget hed dengang forplantningslærer.

Tanken med undervisningen var hovedsageligt at give eleverne viden om kroppens naturlige udvikling for at undgå ukorrekte informationer. Undervisningen skulle dermed også advare eleverne imod sex før ægteskabet og onani (Wieladt:1996). Forplantningslæreren tog dog ikke

udgangspunktet i menneskets forplantning, med i dyrene. Så eleverne måtte selv koble til

mennesket forplantning. Dette omdiskuterede emne fortsatte i 1900-tallet, hvor socialministeren

K.K. Steincke tilskyndede til "*Oplysning om det seksuelle Problem for at ophjælpe de unges Viden*

om Livet og deres Ansvarsfølelse" (Den Store Danske:2017). I 1940'erne, brugte skolerne i

københavnsområdet, at undervise i seksuel "belæring", hvor man havde fokus på mennesket og

kønnets biologiske egenskaber (Den Store Danske:2017).

I den Blå betænkning fra 1960, blev seksualundervisningen sat på listen over det fag, der var

timeløst. Betænkningen var et udtryk at seksualundervisningen var så vigtig for eleverne at

folkeskolen skulle integrere det i undervisningen, men dengang var dengang var

seksualundervisningen ikke obligatorisk, og lærerne kunne selv vælge, om de ville undervise i

faget.

Seksualoplysningsudvalget blev stiftet i 1961, og målet med dette var at" (...) undersøge

befolkningens faktiske viden om seksuelle forhold og anticonception. Vi skal se, hvad der er skik og

brug på forskellige alderstrin og komme med forslag til ny indsats og til udbygning og koordinering

af eksisterende oplysnings- og rådgivningsvirksomhed" sagde formanden Kristen Auken

(Wielandt:1996). Nogle år efter valgte seksualoplysningsudvalget at foretage en undersøgelse, over

hvor udbredt seksualoplysningen var i de forskellige folkeskoler. Undersøgelsen viste at kun 26% af

skolerne underviste i seksualundervisning. På baggrund af denne undersøgelse, valgte

seksualoplysningsudvalget, som sad i Folketinget, et forslag om, at seksualundervisningen skulle

gøres obligatorisk i den danske folkeskole. Det resulterede i, at faget i 1972 blev obligatorisk

(Wielandt:1996).

Samfundets syn på seksualitet blev aktuelt i midten af 70'erne og 80'erne dels med frigivelse den

skrevne pornografi i 1967 og billede pornografien i 1969. Nu kunne man i seksualundervisningen benytte sig af illustrationer af nøgne mennesker og billeder af kønsdele. Dog manglede undervisningen en anden vinkel, hvor følelser, forelskelse mm. blev inddraget. Undervisningen blev for teknisk, og først senere i 90'erne, valgte man at inddrage tegn på følelser, da mange af eleverne efterspurgte dette i undervisningen.

I år 2002 blev folkeskoleloven fornyet og det samme år udkom faghæftet "*Sundheds- og Seksualundervisning samt familiekundskab*". I faghæftet blev der beskrevet seksualundervisningens krav og formål. Igen i 2009 blev faghæftet opdateret. Den nye folkeskolereform som trådte i kraft i 2014, beskrev i de nye Forenklede Fælles Mål, kravene til introduktion, vejledning, fælles mål og læseplan. (UVM:2017).

Teori

Begrebsafklaring

Jeg har valgt, at begrebsafklare begreberne, *kultur*, *muslimske elever* og *aktiv deltagelse*, da dette er med til at give en forståelse for og forklaring på, hvad der menes, når begreberne bliver benyttet i projektet. Begrebet *kultur* er et kompliceret begreb, da begrebet har mange betydninger. Det kan fx have den forståelse af at "leve livet", som kan pege på den måde, mennesket indgår i de sociale relationer og sammenhænge på. (Jensen:2013). Jeg har valgt, at tage udgangspunkt i begrebet *kultur* i projektet og tager udgangspunkt i *kultur som materialitet*, som Flemming B. Olsen definerer. (Olsen:2007). Ifølge Olsen består kultur af en samling af individer med samme handle- og tankemåder, regler, værdier og opfattelser. Kultur indebærer derfor at "... *Kultur er vaner, livsstil, handlemåder, tanker (...)*" (Olsen:2007).

Betegnelsen *muslimske elever* i projektets kontekst er en betegnelse for nydanskere med muslimsk baggrund. Her bliver der ikke set på alle muslimer, når jeg benytter mig af betegnelsen, da der også findes etniske danskere med en muslimsk baggrund.

I projektet benyttes *aktiv deltagelse*, således, at eleverne ikke blot møder op til undervisningen, men at de også er aktive i seksualundervisningen. Igennem lærerens vejledning, kan elevernes deltagelse højnes, på denne måde opnår eleverne også aktiv deltagelse, da det indebærer, at "*lærere lægger vægt på at samarbejde med elever og udforske deres muligheder for at deltage i forskellige læringsprocesser*" (Gjems:2013).

Ved at samarbejde med eleverne, skal man som lærer give eleverne mulighed for at deltage i de forskellige læringsprocesser. Igennem en dialog, er dette en såkaldt vejledt deltagelse. Gennem dialogen, får eleverne nye perspektiver på forskellige begreber og fænomener, som kan være med til at forandre deres syn på det, de allerede tror eller ved. På denne måde, kan eleverne opnå en forståelse for selve emnet (Gjems:2013). Når eleverne ønskes set som aktivt deltagende i seksualundervisningen, er det vigtigt, at de bidrager i de forskellige diskussioner, der vedrører emnet. Eleverne skal derfor også kunne være med til de forskellige aktiviteter som seksualundervisningens indebære.

Selvbestemmelsesteorien – ”Self – Determination”

I projektet har jeg valgt at tage udgangspunkt i professor Edward L. Deci og Richard M. Motivationsteori, *Self – determination teori* også kaldet Ryans motivationsteori. Ifølge Deci og Ryan defineres motivation som et udtryk for forskellige faktorer, som påvirkes af menneskers valg i den givne aktivitet, udfordring, situation eller opgave. Der findes to typer af motivation, *den indre og den ydre motivation* (Ryan & Deci:2000). Forklaringen for indre motivation er ifølge Deci og Ryan at den “ (...) *udspringer af interesse og bærer lønnen i sig selv i form af glæde ved selve aktiviteten*” (Skaalvik:2007). Den indre motivation bliver derfor styrket og drevet af nysgerrighed, interesse og lyst, hvor den ydre motivation, kan have en udefrakommende motivater, som kan være forbundet med straf eller belønning. (Ryan & Deci:2000). Den indre motivation er en belønning i sig selv i modsætning til den ydre motivation.

Kønsroller

Ifølge Necef henviser muslimer i Danmark til de regler og værdier, der handler om kønsrelationer og seksualitet, for at forklare hvordan de selv adskiller sig fra andre kulturer (Necef:2005). I den danske kultur er der lighed mellem kønnene, hvorimod der i den muslimske kultur er store forskelle på regler og normer for de to køns seksuel udfoldes. Eksempelvis kan en etnisk dansk pige have en kæreste og have samleje med kæresten før ægteskab, dette er ikke en mulighed i den muslimske kultur. Dette er en af de kønsbestemte regler og normer i den muslimske kultur. Hvis en muslimsk pige har samleje før ægteskabet, kan dette bringe hende selv og familien i vanære. Sex før ægteskab kan medfører at pigen bliver udstødt af familie, venner og omgangskreds, da denne handling stempler pigens adfærd som ”uanstændig”, og at hun har tilegnet sig den danske kultur. Forbuddet

gælder primært de muslimske piger, eftersom drengene ikke er underlagt de samme regler. Drengene kan godt tillade sig at have sex før ægteskab, uden at være bekymret for at blive udstødt fra familien (Nielsen:2001). Der forventes dog, at drengene indgår i et ægteskab, med en pige fra samme oprindelses land, som dem selv.

Seksualundervisning

Seksualundervisningen er et obligatorisk fag i folkeskolen. Det ses bl.a. i faghæfte 21 – ” Sundheds, seksualundervisning og familiekundskab”. Seksualundervisningen er dog ikke et almindeligt undervisningsfag i skolen, men et fag, der skal kan integreres i andre fag. Det er derfor et timeløst fag. Klasselæreren varetager hovedsageligt seksualundervisningen og skal dermed også tage ansvaret, at eleverne modtager denne form for undervisning. For at kunne undervise i nogle af delene i faget, kan det som klasselærer give gode muligheden at indgå i et tæt samarbejde med andre faglærere eller skolens sundhedsplejeske (Sex & Samfund:2012).

Empirisk metode

I dette afsnit vil jeg redegøre for den valgte metode til indsamling af min empiristiske materiale, og beskrive, hvordan den er anvendt.

Begrundelse for den valgte metode

Til indsamlingen af empiri har jeg valgt at benytte mig af den kvalitative metode, i form af det semistrukturerede interview. Metoden har jeg valgt, da den vil give bedst mulig brugbar empiri til at undersøge problemformuleringen.

Reliabilitet og validitet

Begreberne reliabilitet og validitet er to vigtige begreber, når man arbejder med interviews. Når der arbejdes med reliabilitet er fortrolighed et vigtigt parameter. Hvis fortroligheds rammen bliver brugt optimalt, vil man opnå det samme resultat ved gentagelse af undersøgelsen. Via interview spørgsmålene kan man påvirke pålideligheden. Man skal være opmærksom på ledende spørgsmål, som kan påvirke den interviewedes svar, hvilke resulterer i manglende reliabilitet (Kvale:1997). Ved udarbejdelse af mine interviewspørgsmål har, derfor jeg gjort mig en del overvejelser reliabilitet og validitet. **Bilag 1**

Ifølge Kvale indebærer validitet troværdigheden af den interviewedes svar og er med til at sikre betydningen af det, der svares (Kvale:1997). Under udførelsen af interviewet, har jeg fulgt op på de

forskellige udsagn fra interviewdeltagerne. Jeg har fulgt op ved at stille opfølgende spørgsmål undervejs. Dette er gjort, da det er en sikkerhed for, at det der bliver sagt, også det der menes. Begrebet validitet dækker også over, hvor gyldigt selve interviewet er. Dvs. at selve interviewet undersøger det, som man ønsker at undersøge igennem interviewet (Kvale:1997).

Der er ikke noget rigtigt eller forkert svar, da der i denne metode tages udgangspunkt i den enkeltes individuelle oplevelse.

Det semistrukturerede interview

Det semistrukturerede interview er fundamentet i min empiri. Der findes flere forskellige former for kvalitative forskningsinterviews, men jeg har valgt at gøre brug af det semistrukturerede interview, da det giver et godt billede af, deltagernes selvforståelse i seksualundervisningssammenhæng.

Det semistrukturerede interview giver mig også mulighed for at stille opfølgende spørgsmål, så jeg til sidst kommer godt omkring projektets undersøgelsesfelt.

Det semistrukturerede interview, defineres som ” (...) *defineres som et interview, der har til formål at indhente beskrivelser af den interviewedes livsverden med henblik på meningsfortolke de beskrevne fænomener*” (Brinkmann:2014 s. 39) Formålet med det semistrukturerede interview er at give en dybere forståelse for deltagernes verdensopfattelse.

Ved at bruge den specifikke interviewguide, har man en guideline, der sikrer sig, at man stiller de rette spørgsmål, så man som interviewer kommer godt igennem det valgte emne.

Fordelen ved denne interviewguide er også at den indledningsvis stiller generelle spørgsmål som gør det nemmere at stille opfølgende spørgsmål. (Brinkmann:2014).

Da emnet seksualitet kan være en meget privat sag og tabubelagt sag, har jeg valgt at interviewe mine deltagere individuelt. Jeg skaber dermed en fortrolig ramme med en samtale i enrum. Dette kan være med til, at deltageren vil føle sig tryk, da det også er et anonymt interview, hvor diskretion beskytter deres udsagn (Brinkmann:2014).

Deltagerne i mine interviews er elever, med en muslimsk baggrund, som selv har valgt at deltage i undersøgelsen. Deltagerne er informeret om, at deres udsagn vil blive anonymiseret, hvilket igen skaber den fortrolige samtale, og løser op for tabubelagte tanker.

Ud over eleverne er der foretaget interviews med to lærere, som begge har tilrettelagt undervisningen og undervist elever med muslimsk baggrund i seksualundervisning. Disse lærere er også anonymiseret.

Hvert interview har en varighed mellem 15-20 min. Ved udarbejdelse af disse interviews har jeg valgt, at de indledende spørgsmål er åbne og generelle, spørgsmålene trinvis bliver spørgsmålene mere målrettede samt specifikke, idet jeg så sikre mig, brugbar data.

Afgrænsning

Det anerkendes, at elevernes kulturelle baggrund, og deres forældres hjemland har betydning for, hvordan de oplever seksualitet. Jeg har valgt at se bort fra dette i min undersøgelse, da undersøgelsen blot har fokus på muslimske elevers fremmøde og deltagelse i seksualundervisningen.

Min undersøgelse udgør en lille begrænset del af, hvordan det vil se ud i det store billede, da empirien kun er indsamlet i Vestegnen. Dette giver ikke et billede af, hvordan det står til i alle folkeskoler i landet.

Ud over dette har jeg valgt, at tage udgangspunkt udelukkende i udskolingen, da det er der problemerne ses i forhold til de muslimske elevers udeblivelse fra seksualundervisningen, samt deres manglende aktiv deltagelse. Hovedårsagen til, at det er vigtigt, at der sættes fokus på denne problematik, er, at af emnerne i seksualundervisning er sex.

Jeg har ydermere valgt ikke at komme ind på emnet religion, da jeg ikke vil gøre rede for, hvad der er tilladt og ikke tilladt i forhold til Islam. Jeg har derimod valgt at se på det menneskebillede eleverne har og dermed tage afsæt i elevernes forståelse af sex og emnerne, der relaterer hertil.

Dataindsamling

Jeg har valgt at bruge både de primære samt sekundære data. De primære data er bestående af de kvalitative data, som er præciseret med et semistruktureret interview, som består af fem elever og to lærer, på to forskellige skoler i Vestegnen. Ser man på de sekundære data, består det af artikler, faglitteratur, Forenklede Fælles Mål for undervisningen samt lovparagraffer.

Metode: Tematisk analyse

Jeg har i projektet valgt at bruge *tematisk analyse*, som er en undersøgelsesmetode og indholdsanalyse, som jeg mener er optimal, til at analysere det indsamlede empiri.

I forbindelse med mine interviews har jeg ønsket at finde overordnede ledetråde - *temaer*. Den tematiske analyse giver empirien et systematik og peger på de temaer der er relevante i forhold til besvarelsen af problemformuleringen.

Kvalitative data analyseres ved at bruge tematisk metode. Ifølge psykologerne Braun & Clarke udtaler ”(...) *a method for identifying, analysing and reporting patterns (themes) within data*” (Braun & Clarke:2006). Ved at gøre brug af denne metode, er det således muligt at genkende mønstre og temaer, der er i datasættet.

Den tematisk analyse giver mig mulighed for at gå på tværs i datasættet. “ (...) *tematic analysis involves the searching across a data set – be that a number of interviews or focus group, or a range of text – to find repeated patterns of meaning*” (Braun & Clarke:2006).

Ved at gøre brug af tematisk analyse, er det vigtigt, at præcisere, hvilke temaer der er og hvordan de defineres. Braun og Clarke beskriver dette med ”(...) *A theme captures something important about the data in relation to the research questions, and represents some level of patterned response or meaning within the data set*” (Braun & Clarke:2006, s. 10)

Jeg har valgt at definere mine temaer udelukkende ud fra mit empiriske materiale, og arbejder derfor på det semantiske niveau: ”(...) *With a semantic approach, the themes are identified within the explicit or surface meanings and the data and the analyst is not looking for anything beyond what a participant has said or what has been written*” (Braun & Clarke:2006) Altså kun temaer ud fra det sagte i interviews med eleverne og lærerne. Analysemetoden har Braun og Clarke inddelt i seks forskellige faser. (**bilag 2**)

Metode i anvendelse: Kvalitativ interview

Kvalitativ interviewundersøgelse har seks faser, ifølge Braun & Clark. Her bliver de seks faser brugt, som udgangspunktet for at kunne danne et overblik over hele processen (Braun & Clark:2006). Herunder er faserne blevet beskrevet.

1. **Fase:** Det første trin i analysemetoden er, hvor jeg skaber et overblik over den indsamlede empiri. Ved at transskribere interviewsne, har jeg skabt et overblik over data. På denne måde er jeg også blevet bekendt med min indsamlede empiri, og dermed ved lethed kan genlæse mine transskriberede interviews, som Braun og Clarke beskriver (Braun & Clarke:2006). Dette har jeg dog valgt ikke, at vedhæfte til mit projekt. Jeg har valgt at bruge det centrale empiri til citering.

2. **Fase:** I den anden fase arbejdes der med at definere koderne, som der ønskes at arbejdes med. Vigtigheden i at arbejde med temaerne af datasættet, er at definere alle koder som findes i empirien, og der ikke kun findes nogle bestemte koder. Årsagen til dette er, at man senere i opgaven kan håndplukke de ønskede koder. Fordelen ved disse temaer er, at man ved lethed kan systematisere og inddele empirien i temaer (Braun & Clarke:2006).
3. **Fase:** I den tredje fase opdeler man koderne i grupper, og derved får nogle hovedtemaer. Ved at gøre brug af mindmap, kan dette komme til ens fordel, da man vil have et overblik over temaerne og på denne måde kan skabe sammenhæng og overblik over de fundne koder og temaer. På denne måde kan man koble de fundet koder og temaer sammen, og derved finde et hovedtema (Braun og Clarke:2006). Formålet ved dette arbejde er at få et sammenhæng mellem de fundet temaer og finde hovedtemaet, hvilket skal resultere i, at det mindmaps undersøgeren sidder med indeholder de fundet hovedtemaer som den fundet empiri indeholder.
4. **Fase:** I den fjerde fase arbejdes der med temaerne. Det er ikke alle temaerne, som har egenskaberne til at være et tema, da nogle af temaerne minder om hinanden.
5. **Fase:** I den femte fase er der lavet et endeligt mindmap som undersøgeren er tilfreds med, hvor der fremgår de fundet temaer, opdeles disse i faser hvor de fundet temaer navngives og defineres. *Se Bilag 3 mindmaps.*
6. **Fase:** Den sjette fase er den sidste og afsluttende del af den tematiske analyse. Her bliver den indsamlede empiri analyseret. Dette er fundamentet for de valgte temaer og den udarbejdede mindmap.

Etiske overvejelser

Jeg har valgt, at anonymisere interviewdeltagerens navne og har erstattet dem med fiktive navne. Jeg har videresendt min analyse til interviewdeltagerne, hvor interviewdeltagerne har fået mulighed for at komme med deres indvendinger.

Analyse og vurdering

Dette afsnit har jeg valgt at kalde ”analyse og vurdering”, da jeg analyserer og vurderer i de forskellige temaer, som jeg har udvalgt. De forskellige temaer jeg har fundet frem til, finder jeg relevant for min problemformulering. De fem første temaer tager udgangspunktet i elevernes syn på seksualundervisning, som den er nu. Derefter finder jeg tre temaer i elevernes ønsker om hvordan seksualundervisning kan være eller ændres i folkeskolen. Jeg vil gøre brug af citater fra både lærere og elever. Jeg har på baggrund af de ovenstående tematiske analyser valgt at vurdere de bestemte temaer, jeg har fundet frem til ud fra metoden tematisk analyse. Her vil jeg vurdere samt fortolke for hvert tema.

Tema 1: Hvorfor udeblive fra seksualundervisningen?

Det første tema har jeg valgt at navngive *udeblivelse*. Jeg har valgt dette tema, da det er fundamentet i opgavens problemformulering, hvor jeg mener, at det er vigtigt at undersøge, hvad der ligger til grund for elevernes udeblivelse fra seksualundervisningen. På baggrund af elevernes begrundelse, kan der derved tilrettelægges en undervisning for at eliminere eller formindske elevernes udeblivelse.

Ali(dreng): ” *Jeg skal ikke i skole når der er seksualundervisning.* ”

Kübra(pige): ” *Når mig og mine forældre kan se på ugeplanen eller ved at vi skal have seksualundervisning i skolen, så kommer jeg ikke i skole. (...).* ”

Betina (Lærer): ” *Min opfattelse af at eleverne ikke møder op til seksualundervisningen er at deres forældre fraholder dem det. Fordi at jeg har den opfattelse af at deres forældre ikke rigtig selv ved hvad undervisningen indebærer (...).* ”

Ud fra disse citater giver eleverne udtryk for, at de ikke vil møde op i skole, når de ved, at de skal have seksualundervisning.

Ali siger, at hans forældre er indforstået med hans udeblivelse fra undervisningen. Han fortæller også, at hans forældre godt kan forstå, hvorfor han ikke møder op og siger derefter ” *Det ved godt hvorfor jeg er hjemme og siger hellere ikke noget til det, fordi det er ayib³ og haram⁴* ”. Det betyder altså, at det er Ali selv, som ikke vil deltage i seksualundervisningen, og hans forældre støtter op om hans beslutning ikke at møde op.

I modsætning til Ali, så er Kübras manglende fremmøde baseret på forældrenes modvilje. Hun siger videre i interviewet: ” *(...) Mine forældre ser tit på vores ugeplan, og når de ser, at vi skal have*

³ Begrebet *Ayib*, Arabisk ord der betyder *skam*

⁴ Begrebet *Haram*, Arabisk ord for *forbudt/synd*

seksualundervisning, fortæller de mig, at jeg ikke skal i skole på onsdag f.eks.”. Med dette citat, betyder det altså, at Kübras manglende fremmøde, er fordi hendes forældre ikke lader hende møde op til undervisningen.

På baggrund af tema et ”udeblivelse”, skyldes modstanden fra Kübras forældre i forhold til seksualundervisningen, at de er usikre på, hvad undervisningen handler om og hvad den indebærer. Forældrene tror, at det er fejlagtigt, at skolen opfordrer børnene til at have sex, når de har seksualundervisning (Sex & Samfund:2012). Dette kommer også til udtryk, fra læreren. Har man, som forældre fordomme omkring denne undervisning, kan det som i Kübras tilfælde medføre, at hun udelukker seksualundervisningen da det at have sex før ægteskab som pige, kan bringe skam over hele familien (Necef:2005).

I det manglende fremmøde i Alis tilfælde ligger ansvaret hos ham selv. Hans forældre har ikke direkte forbudt ham seksualundervisningen, men har understøttet ham i hans beslutning om ikke at møde op. Argumentet for dette er, at drenge ikke har de samme regler, som piger har, når der tales om sex før ægteskabet. (Necef:2005).

Det er et yderst relevant problem, at eleverne udebliver fra seksualundervisningen. Eleverne opnår ikke den viden og de kompetencer, som er opstillet som mål fra *Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling/ De forenkede Fælles Mål (Bilag4)*.

Levestil og levevilkår fase 1 (7-9.klasse)

Færdighedsmål: ”Eleven kan vurdere sundhedsfaktorer i relation til eget liv”

Videns mål: ”Eleven har viden om sundhedsfaktorer, som er særligt relevante for unge”⁵

Eleverne opfylder ikke de færdigheds- og vidensmål, som står skrevet under ’livsstil og levevilkår’, når de ikke modtager den planlagte seksualundervisning. Eleverne kan dermed ikke vurdere eller have viden om vigtige sundhedsfaktorer i deres eget liv. Eleverne har dermed ringe viden omkring overførte sexsygdomme, samt informationer om præventioner, som kan være med til at forhindre uønsket graviditeter og aborter og det er et væsentligt problem:

”Når abortsamrådene modtager en ansøgning om abort uden forældrenes samtykke, kommer den oftest fra en muslimsk pige. Ifølge loven skal alle under 18 år have forældrenes tilladelse, før de kan få en abort, men hvert år søger mellem 50 og 70 piger at få abort uden forældrenes kendskab og tilladelse, viser Abortankenævnet (...)” (Lind:2008). Det betyder altså, at piger under 18 år, som

⁵ <http://www.emu.dk/sites/default/files/SSF%20-%20januar%202016.pdf>

søger og ønsker om at få en abort skal have en forældresamtykke. Det er primært muslimske piger, der ønsker at få en abort uden forældrenes tilladelse. Det er svært for piger med to kulturer og to forskellige normsæt, især omkring sex før ægteskab. (Sundhedsstyrelsen:2006).

Ud over at eleverne har manglende kendskab til kroppens anatomi og fysiologi, har udeblivelsen fra seksualundervisning også en anden negativ effekt, eftersom seksualundervisningen er obligatorisk i folkeskolen. Den er på lige fod med de andre undervisningsfag og dermed ikke et fag man kan fravælge, som man kunne tilbage i 1971. Det er nødvendigt, at eleverne møder op til undervisningen, da seksualundervisning er et dannelsesfag⁶, hvilket betyder, at eleverne har kendskab til hvem de er, og hvilket samfund de begår sig i.

Tema 2: Seksualundervisningen er irrelevant

Jeg har valgt at navngive temaet ”irrelevant”. Dette har jeg valgt at navngive på baggrund af, elevernes udtryk for, at seksualundervisningen ikke er så et vigtigt fag, og at de ikke har behov for den viden, der omhandler seksualundervisningen. Jeg mener derfor, at det er vigtigt at undersøge dette standpunkt, for at kunne finde årsagen til, at eleverne ikke mener og føler, at de ikke har behov for at modtage seksualundervisningen.

Kübra(pige): ” *Jamen det er ikke rigtig noget jeg skal bruge nu. Det er først om langtid når jeg bliver gift en dag, hvorfor skal jeg så bruge tid på at høre på det nu.* ”

Ali(dreng): ” *Jeg kan ikke se hvorfor det er vigtigt for os, det er jo også haram at høre på sådan noget*”

For begge elever gælder, at de ser seksualundervisning som noget irrelevant. På baggrund af det Kübra forklarer, at det er først noget, hun vil tænke over, når hun en dag bliver gift. Hun udtrykker, at hun ikke gider at bruge tid på at have viden om seksualundervisningen nu. Kübra udtaler ydermere at: ” *Det vi bliver undervist i undervisningen, er ikke rigtig noget jeg skal bruge til noget lige nu. Jeg har ikke brug for vide noget om de forskellige måder, at beskytte sig på eller vide noget om seksygedomme*”. Kübra finder undervisningen irrelevant, da hun forklarer, at det ikke er noget, hun kan bruge nu og derfor ikke har behov for at have den viden, fordi hun ikke må have sex. Hun siger: ” *Vi piger må ikke have kærester eller have sex før vi bliver gift* ”.

⁶ Undervisningsministeriet, 2017

Ser man på, hvad Ali svarer, ses det, at han heller ikke finder undervisningen relevant. Han giver udtryk for, en religiøs indstilling, at det er haram og derfor er undervisningen ”faktisk” ikke tilladt. Ud fra Kübras tankegang, vil jeg mene, den kommer fra hendes forældres kultur: ”*Den vigtigste regel, der skelner minoritetspiger fra de danske, er forbudt mod førægteskabelig seksualitet for kvinder*” (Necef:2005). At muslimske piger må ikke have sex, før de er blevet gift, passer fint med Necefs forskning. Denne tænkning har Kübra valgt at tage med sig fra sine forældre. Ifølge socialkonstruktivismen, tilegner børn sig forældrenes måde at forholde sig til verden på. Forældrenes syn og forståelse af verden kan være påvirket af deres religion, Islam. Da sex i Islam anses som værende: “*(...) der foregår inden for rammerne af ægteskabet, og al nysgerrighed, endsige erfaringer, der falder uden for denne ramme, er tegn på umoralsk adfærd (...)*”(Nielsen:2001).

Det betyder altså, at seksualitet skal ses som værende en privatsag og kun noget, der bør berøres mellem ægtefæller. Nysgerrigheden omkring sex, skal kun udfoldes inden for ægteskabet. Sex uden for ægteskabet er et tegn på umoralsk opførelse (Nielsen:2001). Kübra fortæller også, at det er de muslimske piger, der ikke må have kærester eller sex før ægteskabet, da det ikke kun bringer skændsel og skam over pigen selv, men også bringer skændsel og skam over resten af familien (Necef:2005). Ifølge forældrene har Kübra ikke brug for den viden som seksualundervisningen giver, men først senere i livet. Forældrene videregiver dermed de værdier og normer, som de selv kender til. (Bune:2009). I Alis tilfælde er det, det samme som Kübras, at han er også vokset op med den samme tænkning, som udspringer i kulturen, som er konstrueret i en social og kulturel sammenhæng. Det betyder, at de normer og regler Ali har for, hvad der er tilladt og hvad der er forbudt er noget, som er religiøst betinget.

Tema 3: Seksualundervisningen er vigtig

Det er dog ikke alle elever, der har den opfattelse at seksualundervisningen ikke har en betydning for dem. Jeg har derfor valgt at navngive tema tre for ”vigtig”.

Amal(pige): ”*Jeg synes faktisk, at det er vigtigt, at vi får seksualundervisning. Jeg synes det er meget vigtigt at vide hvad der sker inde i vores krop også er det også bare spændende. Det bliver rigtig svært når man ikke ved noget om det.*”

Fatima(pige): ”*Når man bliver stor, så skal man jo kunne vide hvad der sker med ens krop (...)*
Jeg synes faktisk at det meget spændende at høre om det.”

Både Amal og Fatima synes det er vigtigt, at have seksualundervisningen og de finder det derfor også relevant. Deres begrundelse er, at de mener, det er vigtigt at vide noget om kroppen, og det er ligefrem spændende at vide, hvad der sker inde i kroppen.

I interviewet fortæller **Amal:**” *Mine forældre siger ikke noget til, at vi skal have seksualundervisning. Min mor synes faktisk at det er rigtig vigtigt, at vi ved, hvordan vores krop fungerer, for man må godt have seksualundervisning som muslim, selvom der nogle der mener, at det ikke er tilladt i islam, så er det faktisk tilladt at vide, hvad der sker.*”

Amals forældre har ikke noget imod, at Amal deltager i undervisningen. Hun tilføjer også, at man godt må have viden om det ifølge islam.

Fatima siger endvidere i interviewet:” *Hjemme hos os har jeg altid fået at vide, at jeg godt må deltage i seksualundervisningen. Som muslim må man jo godt høre om kroppen og de forskellige sygdomme osv. Det siger Allah⁷*”. Fatima har ligesom Amal fået lov til at deltage i undervisningen, da deres forældre mener, at det er tilladt i islam.

Hvor Amal og Fatimas forældre mener, at det er tilladt at modtage seksualundervisningen ifølge islam, mener Kübra og Alis forældre, at det ikke er tilladt at modtage seksualundervisningen. Den muslimske gruppe er altså en heterogen gruppe, som er bestående af mange grupperinger, som ser seksualundervisningen med noget forskellige øjne. Børnene påvirkes derfor af deres familiers holdninger, som spredes fra det fundamentalistiske Islam til humanisme (Damgaard:2000). Man kan igen se det ud fra det socialkonstruktivistiske perspektiv, hvor de forskellige børn tilegner sig deres forældres tankegang bl.a. gennem opdragelse. Ser man på Amal og Fatima, så har de overtaget deres forældres tankegang, om at undervisningen er tilladt ifølge islam, hvorimod Kübra og Ali, har overtaget en tankegang om seksualundervisningen ikke er tilladt. Forældres måde at tænke på spiller derfor en meget stor rolle i måden deres børn tænker på. Ud fra citaterne mener pigerne også, at seksualundervisningen er et spændende fag, hvilket kan betyde, at det er deres indre motivation, der sættes i gang ved at deres interesse (Ryan & Deci:2000).

⁷ Begrebet *Allah*, Arabisk ord der betyder Gud

Tema 4: Ord der bliver valgt i seksualundervisningen

Jeg har valgt at navngive tema 4 "ord", da selve ordvalget i seksualundervisning, kan have en betydning for elevernes udeblivelse eller deltagelse.

Amal(pige): ” Når læreren i selve seksualundervisningen bruger ord som at bolle, synes jeg at det godt kan være grænseoverskridende”.

Adam(dreng): ” Nogle gange bruger læreren slang hvor de fx siger pikken i stedet for penissen”

Amal fortæller, at det ordvalg, der bliver brugt i undervisningen, kan være grænseoverskridende, og faktisk noget hun ikke bryder sig om. Hun synes, at de ord, der bliver benyttet i undervisningen kan være voldsomme og tilføjer: ” Jeg synes, at det lyder ret beskidt, når man siger ”at bolle” hvorfor ikke bare kalde det for samleje, det synes jeg lyder meget pænere og uskyldigt. Vores biologilærer er rigtig god, og siger hvad der står i vores bog og bruger ikke andre ord. ”

Adam fortæller, at nogle lærere anvender slangord, hvilket han mener ikke hører hjemme i undervisningen. Han mener, at det er gadesprog, at sige pik i stedet for penis. Han siger endvidere:

” Det er mærkeligt at læreren snakker gadesprog til os når vi har seksualundervisning. Han skal måske bruge bedre sprog eller nogle finere sprog i stedet for det der pik og fisse osv. ”

Adam mener altså, at lærerne i undervisningen burde tænke over, hvilket ordvalg de vælger at benytte. Amal og Adam ønsker ud fra interviewet, at lærerne ikke skal anvende et vulgært sprog, men at de skal anvende begreber som bl.a. benyttes i biologifaget, som er et neutralt ordvalg.

Eleverne ønsker derfor ikke, at der bliver anvendt ord, som ikke bliver benyttet i deres hjemkultur, da det kan have en grænseoverskridende effekt. Da sprog og kultur hænger sammen, er det vigtigt, at man anvender neutrale ordvalg i seksualundervisningen (Risager:1996).

Tema 5: Manglende aktive deltagelse i seksualundervisningen

I Tema fem har jeg valgt at navngive ”manglende aktive deltagelse”. Dette har jeg valgt at kalde temaet, da nogle af eleverne, jeg har interviewet, møder op til seksualundervisningen, men er passivt deltagende. Derfor ønsker jeg, at finde ud af, hvad der ligger til grund for dette. Derfor har jeg valgt at undersøge, hvordan man som lærer kan tilrettelægge en undervisning, så elevernes aktive deltagelse i seksualundervisningen højnes.

Amal: ”Når jeg møder op til undervisningen, så sidder jeg faktisk bare helt stille og bare lytter”

Fatima: ” Jeg følger med i undervisningen, jeg siger ikke rigtig noget og prøver ikke de aktiviteter vi bliver sat for, for ellers får drengene et andet syn på mig”.

Adam: ” Hvis du spørg mig, så dem som er aktive i timerne, de har sikkert prøvet det før, ellers vil de gerne prøve det. (...) ellers så f.eks. så har de sikkert en kæreste, og de ligger og boller inden de er gift”.

Både Amal og Fatima møder op til seksualundervisningen, men ud fra de overnævnte citater, er de ikke aktivt deltagende. Som Amal udtrykker det ”Så sidder jeg faktisk bare helt stille” og Fatima, vil helst ikke deltage i de givne aktiviteter, og hun vil helst ikke sige noget i undervisningen.

Senere i interviewet fortæller **Amal:** ” jeg gider egentlig ikke at være med til de aktiviteter vi skal lave. F.eks. at sætte en kondom på en flamingo penis, for så tror vores muslimske drenge i klassen, at jeg har gjort det før eller gerne vil gøre det”.

Amal vil ikke deltage i de givne aktiviteter, de bliver udsat for. Hun mener, at ved at være aktivt deltagende i seksualundervisningen, vil drengene fra klassen få et andet syn på hende og tro, at hun før har prøvet at sætte en kondom på en penis. Det syn kommer dog også til udtryk, da Adam i det overstående citat fortæller at ”(...) de har sikkert prøvet det før”.

Ud fra de nævnte citater, fortæller Amal og Fatima, at de ikke er aktivt deltagende i undervisningen, pga. de muslimske drenge, der er i klassen. Da jeg gerne vil undersøge, hvordan man som lærer kan tilrettelægge en undervisning for at højne de muslimske elevers fremmøde samt deltagelse, synes jeg det er relevant at høre fra eleverne selv, hvad de ønsker i undervisningen. Derfor har jeg i interviewguiden udarbejdet spørgsmålene efter elevernes ønsker.

Selvom Amal og Fatima synes, at seksualundervisningen er spændende, er de ikke selv aktivt deltagende i undervisningen, da der i projektet er lagt op til, at eleverne er med til de givne aktiviteter, der indgår i seksualundervisningen og er med til de forskellige elevdiskussioner. Det kan være svært at forstå faget og dets indhold, når pigerne ikke deltager aktivt mundtligt, da det er igennem dialog, at der bliver skabt nye og forskellige perspektiver. Diskussionerne er med til at bidrage til elevernes viden om seksualitet (Gjems:2013). Pigerne synes, det er spændende, og kommer til udtryk i *tema 3 "vigtigt"*, men de vælger ikke at være aktivt deltagende i undervisningen, på grund af deres klassekammerater. Her ses det igen, at den socialkonstruktivistiske grundtanke, at et fænomens forståelse bliver skabt igennem de sociale relationer. Ved at pigerne deltager aktivt i seksualundervisningen, vil de blive betragtet som

værende interesseret. Det kan ifølge pigerne påvirke deres ry, hvilket kommer til udtryk i Adams interview, at hvis pigerne viser interesse eller er aktivt deltagende, vil det pege på at de har prøvet det før. Dette kan være med til, at nogle elever ikke kun ekskluderer sig selv, men at de også ekskluderer andre klassekammerater fra seksualundervisningen. Den manglende deltagelse og den ikke aktive deltagelse, kan også skyldes at de andre muslimske piger vil sladre til deres mødre om de aktivt deltagende piger.

Elevernes ønsker i seksualundervisning

Tema 6: Fra fotografi til tegninger i seksualundervisningen

Jeg har valgt at kalde tema seks i den ønskede seksualundervisning tema et ”fra fotografier til tegninger”. Dette kan være med til at påvirke elevernes deltagelse samt fremmøde. Eleverne ønsker som et af ønskerne at læreren skal bruge tegninger i stedet for at se på fotografiet i seksualundervisningen.

Adam(dreng): ”Jeg kan ikke forstå, hvorfor vi skal sidde og se på rigtig mennesker, vi kan jo sagtens se på tegninger i stedet for rigtig mennesker, de viser jo det samme”.

Fatima(pige): ”Jeg tænker at vi kunne se en tegnefilm, i stedet for at se på rigtige mennesker i videoen”

Amal(pige): ” (...) altså... hmm.. Jeg vil nok hellere se på tegninger af kønsdele end at se det i virkeligheden (...)”.

Line (2. Lærer): ” Så snart de muslimske elever ser et billede af en kønsdel, jamen så kigger de alle sammen væk. Jeg har spurgt dem flere gange hvorfor de gør det, og som det eneste svar så får jeg bare et ”det er forbudt eller det er haram”. Jeg synes, at det er en skam og det er synd, at de ikke får det ud af seksualundervisningen, som de egentlige skal”.

Ud fra de overstående citater, står det klart at eleverne ønsker, at se på tegninger af nøgne mennesker og kønsdele, frem for fotografiet, som der bliver benyttet i seksualundervisningen. Adam giver udtryk for, at det ikke giver mening at se på fotografier af rigtige mennesker i seksualundervisningen.

Amal og Fatima fortæller også under interviewet, at de ikke ønsker fotografier, men i stedet tegninger i seksualundervisningen. Ud fra Lines (læreren) citat, så kigger de muslimske elever væk,

når der bliver brugt fotografier af f.eks. af en menneske krop eller kønsdele. Hun påpeger, at eleverne mener, det er forbudt. Line mener at det er synd for eleverne, at de ikke får et tilstrækkeligt udbytte af undervisningen.

Eleverne ønsker at ændre fotografier til tegninger i seksualundervisningen, da det er grænseoverskridende, ud fra deres kultur. Sex, samleje, kønsorganer er tabubelagte emner. Muslimske elever er opdraget med, at nøgenhed er forbudt (Bune:2009). Men det synes at være mindre grænseoverskridende, at se på tegninger frem for fotografier.

Tema 7: Kønsopdeling i seksualundervisningen

Jeg har i tema syv valgt at navngive ”kønsopdeling”. Dette tema er med til at dække elevernes ønske om, at kønnene imellem bliver opdelt, når de har seksualundervisning. Kønsopdeling kan bidrage, til en højere grad af fokus og koncentration.

Amal: ”Jeg tror at det ville være bedst hvis vi blev delt op, i drenge og piger. For når vi bliver delt op så tror jeg også at alle ville kunne turde og sige noget og ikke være bange for at drengene er der, så de ikke får et forkert billede af mig, som om at jeg rigtig gerne vil prøve det”.

Fatima: ” (...) hvis man kunne vælge, så ville jeg helst have, at det blev adskilt piger og drenge. For drengene kan tro alt muligt om os piger, hvis vi gerne vil være med. (...) hvis vi blev adskilt så ville jeg godt kunne turde at være med til de forskellige aktiviteter vores lærer beder os om og ville ikke være bange for at sige noget eller stille spørgsmål i timen”.

Begge piger ønsker således, at seksualundervisningen bliver kønsopdelt. De giver udtryk for, at de vil være mere aktive, når drengene ikke er til stede, så det ikke giver forkerte signaler til drengene. I seksualundervisningen, kan det altså være godt af kønsopdele, eftersom det øger pigernes tryk i forhold de muslimske drenge. Problemstillingen kommer også til udtryk i tema fem *manglende deltagelse*. Når man opdeler kønnene, kan det være med til at elevernes deltagelse blive forstærket. bliver de opdelt, kan de muslimske elever ikke bekymre sig om hvad deres klassekammerater tænker om en og samtidig kan de hellere ikke bekymre sig om deres eget ry. Kønsopdelingen sikre et trygt og sikkert læringsrum, hvor man kan tale åbent og frit om sex og seksualitet, uden at skulle være bange for at møde modstand, når man er aktiv deltagende (Sex &

Samfund:2012). For at undgå ”sladderproblematikken” er det vigtigt at man som lærer går i dialog med pigerne om dette problem.

Tema 8: Ordvalget i seksualundervisningen

Tema otte har jeg valgt at navngive ”ordvalget”, eftersom lærerens ordvalg er betydning for de muslimske elevers deltagelse i seksualundervisningen.

Amal(pige): ”Jeg synes at det lyder ret beskidt, når man siger ”at bolle”. Hvorfor ikke bare kalde det for samleje, det synes jeg lyder meget pænere og uskyldigt”. Med det citatet ønsker Amal, at når man har seksualundervisning, skal der bruges ”uskyldige” ord. Læreren skal ikke bruge gadesprog og hun ud taler videre i interviewet:” (...) at bruge ordet at bolle, er mere gadesprog, (...)” hvorfor ikke bare kalde det for samleje, det synes jeg lyder meget pænere og uskyldigt”.

Adam(dreng): ”Nogle gange bruger læreren slang, hvor de fx siger pikken i stedet for penis”. Med det citater siger Adam, at der ikke bør anvendes slang i seksualundervisningen, han mener at der bør bruges fagsprog i stedet.

Ud fra analysen kan man konkludere at eleverne fortrækker, at der bliver anvendt neutrale begreber i seksualundervisningen. Årsagen hertil kan være, at nogle af de elever kommer fra en kultur, hvor man ikke anvender ord, som er knyttet til seksualitet.

Tema 9: Forældresamarbejde

Tema ni har jeg navngivet ”Forældresamarbejde”. Dette har jeg valgt da jeg mener at det er vigtigt, at man samarbejder med de muslimske elevers forældre, da det kan være med til at modvirke udeblivelsen som var mit første allerførste tema. Nogle forældre, er modstandere af seksualundervisningen, hvilket kommer til udtryk i Kübra og Ali’s tilfælde, hvor de bliver holdt hjemme fra seksualundervisning.

Ali(dreng): ”De ved godt hvorfor jeg er hjemme og siger hellere ikke noget til det, fordi det er ayib og haram”.

Kübra(pige): ”Når mig og mine forældre kan se på ugeplanen eller ved at vi skal have seksualundervisning i skolen, så kommer jeg ikke i skole. (...)”

Betina (Lærer): ”Min opfattelse af at eleverne ikke møder op til seksualundervisningen er at deres forældre fraholder dem det. Fordi at jeg har den opfattelse af at deres forældre ikke rigtig selv ved hvad undervisningen indebærer (...)”.

Citaterne er taget fra *tema 1 udeblivelse*, her giver eleverne Kübra og Ali samt deres lærer Betina, udtryk for at forældrene kan være med til at afholde dem til at deltage i seksualundervisningen. Betina har også en opfattelse at forældrene viser en vis form for modstand til at deres barn deltager i seksualundervisningen.

I seksualundervisningen er det vigtigt med forældresamarbejde. Forældrenes fordomme kan være med til at modvirke undervisningen. Det er derfor vigtigt at gå i dialog med elevernes forældre, for at forklare og modvirke de fordomme de har for undervisningen. Kübra og Ali's forældre er bange for at deres kulturelle værdier bliver truet og ser dermed at seksualundervisningen er en opfordring til, at læreren, underviser eleverne i at skulle skal dyrke sex (Pedersen & Draiby:2007).

Det er derfor vigtigt, at man som lærer informerer forældrene om at seksualundervisningen ikke kun handler om sex, men også handler om kroppens anatomi og fysiologi, emner som sexsygdomme samt prævention mm. (Sex & Samfund:2012). Giver man forældrene en forklaring på disse emner og går i dialog med dem, kan forældrene forhåbentligvis se vigtigheden og relevansen i at eleverne møder op til undervisningen. Det er vigtigt, at man som lærer gør opmærksom på, at man ikke opfordrer eleverne til at have sex, men derimod er forbyggende og giver eleverne viden om kroppen og seksualitet. Får eleven denne viden, kan eleven passe godt på sig selv og kan dermed leve et sundt liv (Pedersen & Draiby:2007). Dialogen med forældrene kan enten foregå kollektivt ved et forældremøde eller også som en individuel samtale.

Konklusion

Problemformulering:

Hvordan ser de muslimske elever på seksualundervisningen i folkeskolen, og hvordan kan man som lærer tilrettelægge en undervisning, som højner de muslimske elevers fremmøde samt aktiv deltagelse i undervisningen?

Jeg har ud fra ovenstående problemformulering udtænkt to undersøgelsesspørgsmål, som vil understøtte besvarelsen af min problemformulering:

- Hvorfor er det vigtigt at undersøge de muslimske elevers manglende fremmøde, samt aktiv deltagelse af seksualundervisning?

- Hvad er årsagen til de muslimske elevers manglende fremmøde samt manglende aktiv deltagelse i seksualundervisning?

Det er et problem, at de muslimske elever udebliver og ikke aktivt deltager i seksualundervisningen. De muslimske elever tilegner således ikke den kompetence og viden, som de er forpligtet til, for at kunne opfylde de Forenklede Fælles Mål. Det medfører også, at eleverne har en ringe viden om beskyttelse mod seks sygdomme samt prævention. Derfor er det vigtigt, at man som lærer tilrettelægger en undervisning, der højner de muslimske elevers fremmøde samt aktive deltagelse i seksualundervisningen.

For at bremse udeblivelsen af seksualundervisningen, er det vigtigt at samarbejde med de muslimske elevers forældre, da nogle af forældrene understøtter elevernes fravalg af seksualundervisningen. Ud fra en fejlagtig opfattelse af, for hvad seksualundervisningen indebærer. Det er vigtigt, at man som lærer pointerer over for forældrene, at eleverne skal have viden om kroppens anatomi og fysiologi og at der ikke opfordres til seksuel aktivitet. Endvidere skal forældrene også vide at undervisningen er obligatorisk.

De interviewede elever, ser forskelligt på seksualundervisningen. Nogle af eleverne finder seksualundervisningen irrelevant, da de ikke mener, at det er noget, som de kan relatere sig til, på nuværende tidspunkt, men først når de skal giftes. Enkelte elever har også en religiøs begrundelse for deres udeblivelse, nemlig at det er forbudt i Islam. Andre af de interviewede finder seksualundervisningen relevant, men er ikke aktivt deltagende.

For at fremme elevernes deltagelse i undervisningen, har jeg set på elevernes ønsker til en fremtidig seksualundervisning. De muslimske elever ønsker at der i undervisningen anvendes tegninger i stedet for fotografier nøgne mennesker og kønsdele, da eleverne føler at det er grænseoverskridende med fotografier. Ud over dette ønsker eleverne også, at de bliver kønsopdelt, når de modtager seksualundervisningen. Dette ønsker de, da de er bange for, hvilke tanker klassekammeraterne gør sig, når man som elev er aktiv deltagende i seksualundervisningen.

Det er vigtigt, at man, som lærer tænker over hvilket ordvalg man vælger at benytte i seksualundervisningen, eftersom eleverne har givet udtryk for, at sproget bliver for vulgært hvis læreren ikke bruger neutrale begreber og fagsprog.

Ud over, at det vigtigt at inddrage elevernes ønsker om, hvordan seksualundervisningen skal foregå, er det altafgørende med et tæt samarbejde med forældrene for at opnå den nødvendige fremmøde og motivation.

Perspektivering

Jeg har ud fra elevernes ønsker valgt, at se hvad man som lærer kan gøre for at tilrettelægge en seksualundervisningen og har dermed opstillet nogle gode råd, man kan vælge at tage med sig. Rådene kan være med til at mindske udeblivelsen og kan være med til at højne de muslimske elevers fremmøde og aktive deltagelse i undervisningen.

Kønsopdeling

Hvis man adskiller kønnene, kan det bidrage til at eleverne vil føle sig trygge, og kunne opretholde deres personlige omdømme og dermed højne deres aktive deltagelse i seksualundervisningen. Som lærer er det også vigtigt at fortælle og lave aftaler med sine elever, at det der foregår, bliver gjort eller sagt i undervisningen forbliver i klassen og ikke fortælles videre til kammerater eller venner. Det er vigtigt at man som lærer skaber et trygt læringsrum. Ifølge Sex og Samfund, er et trygt læringsrum, at inddrage forskelligheder i seksualundervisningen. Det er derfor også vigtigt at tage udgangspunkt i de muslimske elevers hverdag så de føler sig trygge og inkluderet. Som lærer er det ligeledes vigtigt at tage udgangspunkt i de spørgsmål som eleverne stiller. De muslimske elever har ikke den basisviden om kroppen eller seksualitet som kendetegner etniske danske. Som tidligere nævnt, er seksualitet er et tabulagt emne for de muslimske elever. Eleverne skal have plads og mulighed for at forholde sig undrende, og ikke på noget tidspunkt føle sig nedgjort eller udstillet i klassen. Som lærer, skal man indgå i dialog med sine elever og på den måde stoppe at eleverne sladrer om hinanden til venner eller familie. I denne forbindelse er det er det vigtigt at læringsrummet er et lukket rum, hvor man ikke sladre med kammerater eller venner om hvad der er forgået i klassen, mens man havde seksualundervisning (Sex & Samfund:2012).

Tegninger

At anvende tegninger i stedet for fotografier er en rigtig god ide, da eleverne føler at brugen af fotografier er grænseoverskridende. Eleverne er opdraget til, at nøgenhed er forbudt - tabubelagt og derfor er de lidt mindre realistiske tegninger en god ide at benytte.

Ordvalg

Ud over at anvende tegninger i stedet for fotografier, er det også vigtigt hvordan man som lærer tænker over hvilke ord man vælger, at bruge til at forklare. Mange muslimske familier, taler ikke om sex eller seksualitet og derfor vil de ord læreren vælger at bruge i seksualundervisningen, i høj grad være grænseoverskridende og tabubelagte. Det er derfor vigtigt at man som lærer, er opmærksom på ordvalget i seksualundervisningen, og anvender neutrale begreber (Pedersen & Draiby:2007).

Forældresamarbejde

Jeg mener at det er vigtigt, at inddrage forældrene i et tæt samarbejde, da forældrene er en væsentlig faktor for elevernes fremmøde. Et godt samarbejde med forældrene, bygger på dialog og god kommunikation, baseret på tryghed og tillid (Pedersen & Draiby:2007). Det er vigtigt, at informere forældrene om hvad seksualundervisningen indebærer og samtidig tydeliggøre, at man som lærer ikke beordre til eleverne til at have sex før ægteskab, men at eleverne får viden om den sunde krop og det sunde liv.

Litteraturliste

Bøger:

Forfatter	Årstal	Titel	Udgave, forlag
Braun, V. And Clarke, V.	2006	Using thematic analysis in psychology.	
Brinkmann S.	2014	<i>Det kvalitative interview.</i>	Hans Reitzels Forlag.
Bune. B.B.	2009	<i>Uskyldig hjemme – skyldig ude</i>	Sex & Samfund
Damgaard K.	2000, 30.November	<i>Ligestilling og Kultur</i> , s. 18	Berlingske tidende
Jensen I.	2013	<i>Grundbog i kulturforståelse</i>	Frederiksberg: Samfunds litteratur.
Kvale S.	1997	<i>Interview, en introduktion til det kvalitative forskningsinterview</i>	Hans Reitzels Forlag.
Gjems, L.	2013	<i>Vejledt deltagelse i klasseværelset – sociokulturelle perspektiver på læring og undervisning. Psykologi for lærerstuderende og lærere.</i>	Akademisk Forlag.
Necef. M. Ü.	2005	<i>Seksualitet og etnicitet – gensidige forskelsmarkører</i>	Information om indvandrere 9 (3), 23–28.
Nielsen. L. H	2001	<i>Sexoplysning og indvandrere</i>	Information om indvandrere 4, s. 24-26
Olsen. B. F	2007	Kulturen og det sociale liv	Psykologi fagets grundbog. Frydenlund
Pedersen K. Og Draiby P.	2007	Kys frøen – ideer til seksualundervisningen på specialskoler for børn og unge med funktionsnedsættelse – med fokus på elever med etniske minoritetsbaggrund	Socialt udviklingscenter SUS
Richard M. Ryan and Edward L. Deci	2000	Self – determination Theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and the well – being s. 68-71	American psychologist
Sex og Samfund	2012	Seksualundervisning i det multietniske klasserum – med særligt fokus på undervisning af	Rosenberg- bogtryk

		det etniske minoritetspiger	
Skaalvik og Skaalvik, Einar M. Og Sidsel	2007	Skolens læringsmiljø	Akademisk forlag
Sohlberg P. Og Sohlberg B.	2004	<i>Erkendelses former – videnskabsteori og forskringsmetode</i>	Klim
Veik S.	2008	<i>Socialkonstruktionisme- belyst ud fra emnerne kærlighed, terrorisme og etniske minoriteter</i>	Frydenlund
Wielandt H.	1996	Nytter det noget? – om seksualundervisning i Danmark. Kbh.	Dansk Psykologisk forlag kap. 4 s. 87-93

Hjemmesider

Hjemmeside:	Nedtagelse sdato:	Link:
Den Store Danske	02. Maj 2017	http://denstoredanske.dk/Krop, psyke og sundhed/Sundhedsvidenskab/Sexologi/seksualundervisning
Skole200.dk Gjerløff. K.A. 2014	05. Maj 2017	http://skole200.dk/wp-content/uploads/2014/09/Undervisningslektioner-Seksualundervisning-1960erne-70erne-8-10-klasse1.pdf
Leksikon.org	08. Maj 2017	http://www.leksikon.org/art.php?n=5014
Lind. L.E. 2008	09. Maj 2017	https://www.etik.dk/religion-og-etik/muslimske-piger-faar-abort-uden-foraeldres-viden
Madsen M.G. 2012	10. Maj 2017	http://www.sexogsamfund.dk/nyhedsarkiv/nyhedsvisning/etniske-grupper-boer-ikke-adskilles-eller-udskilles-i-seksualundervisningen.aspx?Action=1&PID=153238
Sundhedsstyrelsen	13. Maj 2017	https://www.sst.dk/da/udgivelser/2008/~/_media/E6F2A848A2404EC8AE0EC5EA086E4A1B.ashx
UVM(2017) Undervisningsministeriet	12. Maj 2017	http://www.emu.dk/modul/sundheds-og-seksualundervisning-og-familiekundskab-faelles-maal-laeseplan-og-vejledning
UVM(2017) Undervisningsministeriet	12. Maj 2017	http://www.emu.dk/omraade/gsk-laerer/ffm/sundheds-og-seksualundervisning-og-familiekundskab
UVM (2017) Undervisningsministeriet	08. Maj 2017	https://www.uvm.dk/publikationer/folkeskolen/2012-inspiration-til-bedre-seksualundervisning-i-folkeskolen

Bilag

Bilag 1

Interview spørgsmålene til eleverne:

- A. Hvad synes du om seksualundervisningen?
 - Hvorfor syntes du seksualundervisningen er det?
- B. Beskriv med 3 ord, hvordan du ville beskrive seksualundervisningen.
- C. Hvordan er forløbet for seksualundervisningen på din skole?
 - Hvis der er noget, du kunne ændre ved den, hvad skulle det så være?
- D. Er dine forældre informeret, om at der er seksualundervisning på skolen?
 - Hvis ja, hvad er deres holdning til dette?
 - Hvis nej, hvilken årsag er der til dette?

Interviewspørgsmål til lærerne:

Lærerens interview gjorde mig opmærksomme på, at problematikken ved seksualundervisningen er udeblivelsen af eleverne fra undervisningen samt deres udeblivelse fra timerne, jeg har ud fra lærernes kommentarer udarbejdet nogle spørgsmål.

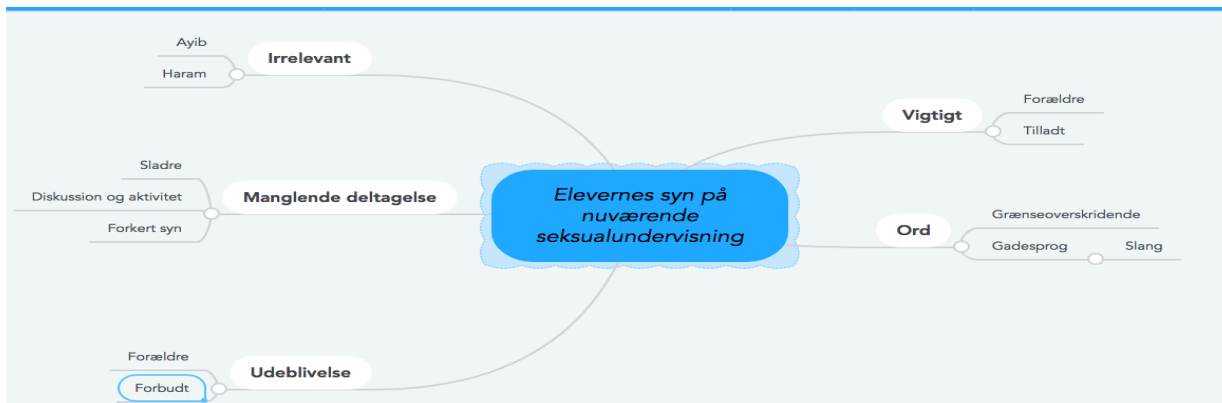
- A. Har du oplevet at nogle af eleverne udebliver fra undervisningen?
 - Har du som lærer prøvet at ændre denne problematik?
- B. Hvordan er forløbet for seksualundervisningen på jeres skole?
 - Har I forløbet altid været sådan?
 - For at tilgodese de muslimske elever, har I gjort nogle ændringer for dette?
- C. Hvordan er elevernes reaktion på seksualundervisningen?
- D. Hvad er din mening om, hvorfor elevernes reaktion er, som den er?

Bilag 2

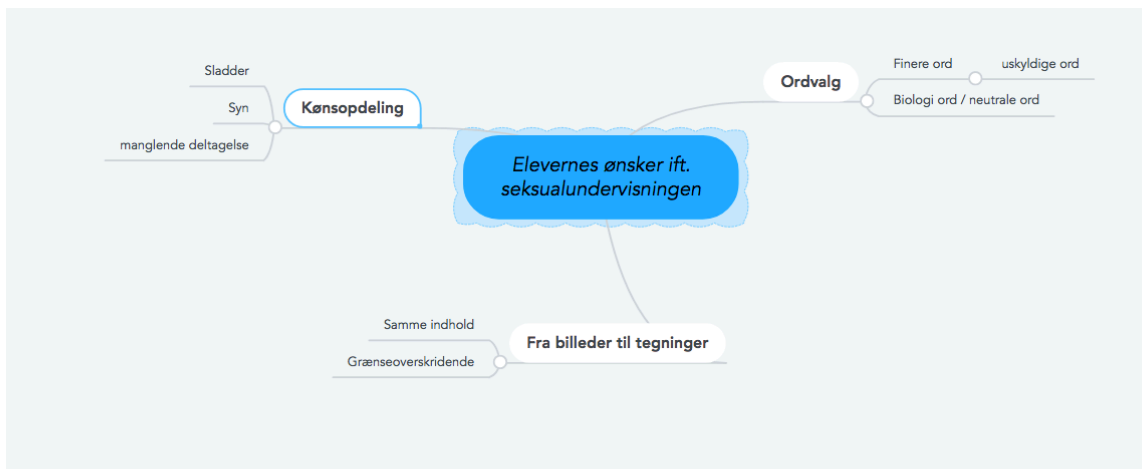
Phase	Description of the process
1. Familiarising yourself with your data:	Transcribing data (if necessary) reading a rereading the data, noting down initial ideas.
2. Generating initial codes:	Coding interesting features of the data in the systematic fashion across the entire data set, collating data relevant to each code
3. Searching for themes:	Collating codes into potential themes, gathering all data relevant to each potential theme
4. Reviewing themes:	Checking in the theme work relation to the coded extracts (Level 1) and the entire data set (Level 2) generating a thematic 'maps' of the analysis.
5. Defining and naming themes:	Ongoing analysis and refine the specifics and each theme, and the overall story the analysis tells; generating clear definitions and names for each theme.
6. Producing the report:	The final opportunity for analysis, Selection of vivid, compelling extract, relating back of the analysis to the research question and literature, producing a scholarly report of the analysis

Bilag 3

Den første *mindmap*, efter interviewet, er udarbejdet ud fra hvad elevernes syn på den nuværende seksualundervisning.

Den anden *mindmap* er udarbejdet ud fra hvad elevernes ønsker af ændringer i seksualundervisning.

Bilag 4

Sundheds- og seksualundervisning og familiekundskab - obligatorisk emne
Færdigheds- og vidensmål (efter 9. klassetrin)

Kompetenceområde	Kompetencemål	Faser	Færdigheds- og vidensmål									
			Sundhedsfremme	Livsstil og levevilkår	Ulighed i sundhed	Personlige grænser	Relationer	Seksuel sundhed				
Sundhed og trivsel	Eleven kan fremme egen og andres sundhed og trivsel med udgangspunkt i demokrati og rettigheder	1.	Eleven kan diskutere hvordan sundhed og trivsel kan fremmes gennem sundheds-politikker	Eleven kan vurdere sundhedsfaktorer i relation til eget liv	Eleven har viden om sundhedsfaktorer, som er særligt relevante for unge	Eleven kan diskutere ulighed i sundhed i et samfundsmæssigt perspektiv	Eleven har viden om faktorer der skaber ulighed i sundhed	Eleven kan diskutere, hvordan over-greb på børn og unge kan forebygges	Eleven har viden om vold og overgreb af fysisk, psykisk og seksuel karakter	Eleven kan vurdere følelses-mæssige dilemmaer i relationer	Eleven har viden om følelser og relationers betydning for sundhed, trivsel og seksualitet	Eleven kan vurdere hvad der fremmer egen og andre unges seksuelle sundhed og trivsel
			Eleven kan diskutere hvordan sundhed og trivsel kan fremmes gennem sundheds-politikker	Eleven har viden om sundheds-politikker	Eleven kan vurdere sundhedsfaktorer i relation til eget liv	Eleven har viden om sundhedsfaktorer, som er særligt relevante for unge	Eleven kan diskutere ulighed i sundhed i et samfundsmæssigt perspektiv	Eleven har viden om faktorer der skaber ulighed i sundhed	Eleven kan diskutere, hvordan over-greb på børn og unge kan forebygges	Eleven har viden om vold og overgreb af fysisk, psykisk og seksuel karakter	Eleven kan vurdere følelses-mæssige dilemmaer i relationer	Eleven har viden om følelser og relationers betydning for sundhed, trivsel og seksualitet
Køn, krop og seksualitet	Eleven kan vurdere normer og rettigheder for krop, køn og seksualitet i et samfundsmæssigt perspektiv	1.	Eleven kan analysere køn, krop og seksualitet i samfundsmæssigt perspektiv	Eleven har viden om kulturelle og sociale normer og idealer for køn, krop og seksualitet	Eleven kan diskutere seksuelle rettigheder i Danmark og globalt	Eleven har viden om rettigheder relateret til krop, køn, seksualitet og familie						
			Eleven kan analysere køn, krop og seksualitet i samfundsmæssigt perspektiv	Eleven har viden om kulturelle og sociale normer og idealer for køn, krop og seksualitet	Eleven kan diskutere seksuelle rettigheder i Danmark og globalt	Eleven har viden om rettigheder relateret til krop, køn, seksualitet og familie						

